

REMISSVAR

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige (VBU)

REMISSVAR

2023-01-16

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2022:38

Alla tiders föräldraskap – Ett stärkt skydd för barns familjeliv

Diarienummer: Ju2022/02331

SAMMANFATTNING

VBU instämmer i förslaget om att utrymmet att häva ett föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet (12.3.3) bör begränsas. Det finns en risk för missbruk av reglerna om hävande av presumerat faderskap/föräldraskap och att en förälder på felaktiga/fabricerade grunder häver ett fungerande presumerat faderskap/föräldraskap i egna syften.

VBU instämmer i förslaget att barnet ska som utgångspunkt föra sin egen talan (12.3.8), men med vissa reservationer/kommentarer. Även här finns en risk för missbruk av reglerna om hävande av presumerat föräldraskap. Utredarens förslag att barns talan får föras av en god man om barnet är under 15 år, är en bättre ordning än dagens rådande ordning där det är den förälder som har fött barnet som för barnets talan.

VBU motsätter sig förslaget om en ny lag om föräldrafullmakter (14.9.2 – 14.9.3) i sin nuvarande utformning. VBU anser föräldrafullmakten kommer i vissa fall att vara konflikt drivande och att riskerna överväger fördelarna i ett större perspektiv, och anser även att föräldrafullmakter bör gälla för biologiska föräldrar som inte är vårdnadshavare, om föräldrarna är överens om det.

SOU 2022:38

Alla tiders föräldraskap

– ett stärkt skydd för barns familjeliv

”Betänkande av Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla”

12.3 Hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet

12.3.3 Utrymmet att häva ett föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet bör begränsas

VBU instämmer i förslagen, med följande kommentarer.

Möjligheten att häva ett föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet bör inskränkas på sätt som föreslås.

Av utredningens genomgång av tingsrättsdomar om hävande av presumerat faderskap och faderskap fastställt genom bekräftelse under åren 2019 – 2020, framgår att i två av målen pågick en vårdnadsvist i domstol mellan föräldrarna när frågan om hävande av faderskap aktualiserades. Detta visar, så som även utredningen noterar, att i vart fall den rättsliga fadern hade ett intresse av en fortsatt relation med barnen. Därav den pågående vårdnadsvisten.

Som utredningen konstaterar har nuvarande regler om hävande av föräldraskap, som är ett vidare begrepp än faderskap, kritiserats för att inte vara anpassade till nutidens olika sätt att skaffa barn och för att inte vara förenliga med barnets bästa. Och det finns en farhåga att de nya reglerna om presumtion av föräldraskap från januari 2022, kan komma att leda till fler hävande av föräldraskap.

VBU bedömer därför att i ett längre tidsperspektiv kan antalet mål om hävande av föräldraskap där det samtidigt pågår en vårdnadsvist i domstol, öka framöver i förhållande till antalet mål.

VBU anser att det utöver det ovannämnda finns en risk för missbruk av reglerna om hävande av föräldraskap, i mål där det pågår en vårdnadsvist i domstol mellan föräldrarna när frågan om hävande av föräldraskap aktualiseras. En risk att en förälder på felaktiga/fabricerade grunder häver ett fungerande presumerat föräldraskap. Och som lagen är utformad idag saknar domstolar laglig möjlighet att beakta barnets eventuella intresse av att behålla ett befintligt föräldraskap. Och så som utredningen

konstaterar, om ett föräldraskap hävs upphör alla juridiska band mellan barnet och den tidigare förälder vilket kan få allvarliga konsekvenser för barnet.

VBU anser därför att det är motiverat med en inskränkning av förälders rätt att väcka talan om hävande av presumerat föräldraskap. Tidsfristen om tre år från barnets födelse/faderskapsbekräftelsen för talans väckande, bedöms som rimlig betänketid.

12.3.8 Barnet ska som utgångspunkt föra sin egen talan

VBU instämmer i förslaget, men med följande reservationer/kommentarer.

Dagens rådande ordning där det är den förälder som har fött barnet som initierar frågan om hävande av föräldraskap, antingen i egenskap av ensam vårdnadshavare/förmyndare eller genom att se till att god man förordnas att föra barnets talan, är inte förenligt med barnets bästa.

Även här finns en risk för missbruk av reglerna om hävande av föräldraskap. Av utredningens genomgång av tingsrättsdomar framgår även att i vissa av målen var omständigheterna sådana att man kan ifrågasätta om barnets talan var förenligt med barnets intresse av att behålla familjrelationen till den rättsliga fadern. VBU anser att den förälder som har fött barnet många gånger kan ha ett egenintresse i att föräldraskapet för den andra föräldern hävs. Detta inte minst i de fall där det finns en pågående vårdnadstvist där föräldern som har fött barnet (oavsett familjekonstellation) vill försvåra för den andra föräldern att ha fortsatt kontakt med barnet.

VBU delar därför utredarens bedömning att det är angeläget att säkerställa att en förälder inte kan missbruka barnets talerätt om hävande av föräldraskap i egna syften. Förslaget som utredaren för fram, som innebär att en vårdnadshavares möjlighet att föra barnets talan i mål om hävande av föräldraskap begränsas och att barnet ska som utgångspunkt föra sin egen talan, säkerställer att sådant missbruk av barnets talerätt inte förekommer i ett längre perspektiv.

Att barn som har fyllt 15 år och som har uppnått tillräcklig mognad ska föra sin egen talan är rimligt. Och utredarens förslag att barns talan får föras av en god man om barnet är under 15 år, är en bättre ordning än dagens rådande ordning där det är den förälder som har fött barnet (oavsett familjekonstellation) som för barnets talan.

14.9 Föräldrafullmakt – en ny form av fullmakt

14.9.2 - 14.9.3 En ny lag om föräldrafullmakter

VBU motsätter sig förslagen i sin nuvarande utformning.

VBU delar utredarens bedömning att förslaget om införandet av en särskild lag om föräldrafullmakter och en föräldrafullmakt, kan underlätta vardagslivet för familjer

där sociala föräldrar utövar ett omfattande föräldraansvar och förslaget är i grunden en god tanke. Men VBU anser att riskerna överväger fördelarna i ett vidare barnrättsperspektiv.

VBU anser även att föräldrafullmakter bör gälla för biologiska föräldrar som inte är vårdnadshavare, om föräldrarna är överens om det. Även föräldrar som inte har del av vårdnaden kan ha ett omfattande umgänge med barnet och utöva ett omfattande föräldraansvar med hämtning och lämning från/till skola och förskola och behov av kontakter med skola och sjukvården. Och det finns ingen anledning att föräldrar som inte har del av den rättsliga vårdnaden diskrimineras i förhållande till sociala föräldrar när det t.ex. gäller rätt till information från skola och sjukvård.

Av utredningen framgår vidare att båda vårdnadshavarna måste stå bakom en anmälan om föräldrafullmakt, och att en invändning mot föräldrafullmaken är därför att den skulle medföra en risk för att fler föräldrar begär ensam vårdnad om barnet av det skälet att den andra vårdnadshavaren motsätter sig ett önskemål om att låta föräldrarnas nya partner bli föräldrafullmaktshavare. Utredaren kan dock inte bedöma hur stor denna risk är och bedömer sammantaget att fördelarna med föräldrafullmakten väger tyngre än nackdelarna.

VBU anser att denna risk för en ökning av antalet vårdnadstvister bör tas på största allvar och adresseras på lämpligt sätt. I annat fall riskerar lagen om föräldrafullmakter att bli en konflikt drivande lagstiftning. En parallell kan här dras till 2006 års vårdnadsreform och den genom 2014 års vårdnadsutredning (SOU 2017:6 Se barnet!) nu avskaffade bestämmelsen från 2006 om samarbetssvårigheter som ett hinder för gemensam vårdnad. En bestämmelse som ledde fram till en stor ökning av vårdnadstvister där föräldrar av olika skäl begär ensam vårdnad med hänvisning till fabricerade eller överdrivna samarbetssvårigheter.

Som utredaren konstaterar går det inte att utesluta att föräldrafullmakten i vissa fall kan vara konflikt drivande och risken för ökade konflikter måste vägas in vid den samlade utvärderingen av det här alternativet. VBU delar utredarens bedömning men anser att risken för ökade konflikter är större än så. Det är inte svårt att föreställa sig situationer där föräldrar med gemensam vårdnad men som nu lever med andra partners, begär ensam vårdnad om barnet av det skälet att den andra vårdnadshavaren motsätter sig ett önskemål om att låta föräldrarnas nya partner bli föräldrafullmaktshavare.

Det är inte heller svårt att föreställa sig situationer där en vårdnadshavare som tidigare varit överens med den andra vårdnadshavaren och gemensamt gett en viss person en föräldrafullmakt, men som nu av olika skäl inte längre är överens och vill återkalla fullmakten och där den andra vårdnadshavaren nu därför begär ensam vårdnad om barnet.

Även utredningens förslag att föräldrafullmakten inte ska upphöra att gälla när en ändring i vårdnaden innebär att en av dem som har lämnat fullmakten blir ensam

vårdnadshavare (14.9.7), kan komma att utgöra ett incitament för begäran om ensam vårdnad.

Oavsett bevekelsegrunderna för vårdnadshavarens begäran om ensam vårdnad med anledning av en föräldrafullmakt, blir resultatet en vårdnadstvist där barnet kan drabbas och involveras i föräldrarnas konflikt.

Sammantaget bedömer därför VBU att riskerna med de föreslagna reglerna om föräldrafullmakt i sin nuvarande utformning, väger tyngre än fördelarna i ett större perspektiv.

Stockholm den 16 januari 2023

Farouk Medina Ávila
Styrelseledamot (föredragande)

Matts Hertsberg
Ordförande (beslutsfattare)

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige